



Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

[Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 2, Temmuz/July 2025]

Hakan TIKDEMİR

<https://orcid.org/0000-0002-6248-6240>

Dr.

hakan.tikdemir@gmail.com

Araştırmacı

Narsisizmin Folklorik Temsili: Ayşe ile Fatma Masalındaki Narsisistik Yapıların Karşılaştırmalı Analizi

The Folkloric Representation of Narcissism: A Comparative Analysis of Narcissistic Structures in the Tale of Ayşe and Fatma

Araştırma Makalesi | *Research Article*

Geliş Tarihi | *Date Received*: 20.05.2025

Kabul Tarihi | *Date Accepted*: 08.07.2025

Yayın Tarihi | *Date Published*: 20.07.2025

Atıf | Citation

Tikdemir, H. (2025). Narsisizmin Folklorik Temsili: Ayşe ile Fatma Masalındaki Narsisistik Yapıların Karşılaştırmalı Analizi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 9(2), 1010-1030. <https://doi.org/10.34083/akaded.1702907>

Tikdemir, H. (2025). The Folkloric Representation of Narcissism: A Comparative Analysis of Narcissistic Structures in the Tale of Ayşe and Fatma. *Journal of Academic Language and Literature*, 9(2), 1010-1030. <https://doi.org/10.34083/akaded.1702907>

Makale Bilgisi | Article Information

| | |
|---|---|
| Değerlendirme <i>Review Reports</i> | Çift Taraflı Kör Hakemlik (İki İç Hakem+İki Dış Hakem) <i>Double-blind. (Two External Referees)</i> |
| Etik Beyan <i>Ethics Statement</i> | Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur <i>Ethical principles were followed during the preparation of this study</i> |
| Etik Kurul Belgesi <i>Ethics Committee Approval</i> | Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir <i>Article does not require an Ethics Committee Approval.</i> |
| Etik Bildirim <i>Complaints</i> | adeddergi@gmail.com |
| Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i> | Çıkar çatışması beyan edilmemiştir <i>The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest</i> |
| Benzerlik Taraması <i>Similarity Checks</i> | Yapıldı Yes - iThenticate |
| Telif Hakkı ve Lisans <i>Copyright&License</i> | Yazarlar, dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Bu çalışma Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası lisansı altında yayımlanır <i>Authors publishing with the journal retain the copyright. This work is licensed under Attribution-NonCommercial 4.0 International</i> |

© Hakan TIKDEMİR | Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International



Öz

Sözlü kültür ürünleri, bireylerin iç dünyalarındaki çatışmalarını ve toplumsal yapıdaki psikodinamik örüntüleri sembolik bir dille ifade eden önemli anlatılardır. Bu anlatılar arasında öne çıkan masallar, kültürel değerleri aktarmanın yanında insan psişesinin derinliklerine ışık tutan çok katmanlı metinler olarak karşımıza çıkar. Masal karakterlerinin davranış kalıpları, bireysel psikolojik dinamiklerin yanı sıra toplumsal normları, bilinçdışı korkuları, bastırılmış arzuları ve ideal benlik tasavvurlarını yansıtır. Bu özellikleriyle masallar, psikanalitik çözümlenmeler için zengin bir zemin sunar. Özellikle, narsisistik eğilimlerle sağlıklı kendilik gelişimi arasındaki çatışmaları konu alan anlatılar, birey ile toplum arasındaki gerilimi sembolik düzlemde somutlaştırır. Bu çalışmada, Ayşe Benek Kaya'nın *Gel Zaman Git Zaman Derleme Masallar* adlı eserinde yer alan *Ayşe ile Fatma* masalı, psikanalitik halkbilimi kuramı ışığında incelenmiştir. Araştırmanın odağında, üvey anne ve kızı Fatma karakterlerinin narsisistik kişilik özellikleri ile üvey kız Ayşe'nin sağlıklı kendilik yapısı arasındaki karşıtlık yer almaktadır. Çalışmanın temel teorik çerçevesini, Sigmund Freud'un psikanalizi, Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi ve Otto Kernberg'in nesne ilişkileri teorisi oluşturmuştur. Ayrıca, DSM-5 Tanı Ölçütleri'nde belirtilen narsisistik kişilik bozukluğuna ilişkin dokuz kriter, karakter analizinde sistematik biçimde uygulanmıştır. İnceleme sürecinde, narsisistik kişilik yapılanmasına özgü büyüklenmecilik, manipülasyon (gaslighting), maddi saplantı, benmerkezcilik gibi örüntüler; sağlıklı kendilik yapısına özgü empati kurma, sevme yetisi, olgun nesne ilişkileri gibi olumlu psikolojik nitelikler karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Araştırmanın bulguları, masalın geleneksel olarak bilinen ahlakî öğüt verme işlevinin ötesinde, narsisizmin yıkıcı sonuçlarını ve sağlıklı kendilik gelişiminin değerini metaforik bir dille aktardığını ortaya koymuştur. *Ayşe ile Fatma* masalı özelinde yapılan bu inceleme, narsisistik kişilik yapılanmasının ruhsal parçalanmaya ve toplumsal izolasyona yol açtığını; buna karşılık olgun kendilik yapısının içsel huzur, sosyal uyum ve kalıcı mutlulukla sonuçlandığını göstermektedir. Bu sonuçlar, masalın kolektif bilinçdışı aracılığıyla hem bireysel hem de toplumsal ruh sağlığına hizmet ettiğini yansıtmaktadır. Sonuç olarak masallar, bireyin psikolojik gelişim sürecini anlamlandırmak ve kültürel hafızada ideal kişilik modellerini pekiştirmek açısından psikanalitik inceleme için işlevsel metinlerdir.

Anahtar Kelimeler: Narsisizm, narsisist, masal, psikanalitik kuram, halkbilimi.

Abstract

Oral cultural products are significant narratives that symbolically express individuals' inner conflicts and the psychodynamic patterns within the social structure. Among these narratives, fairy tales stand out not only as transmitters of cultural values but also as multilayered texts that illuminate the depths of the human psyche. The behavioral patterns of fairy tale characters reflect not only individual psychological dynamics but also social norms, unconscious fears, repressed desires, and ideal self-concepts. With these qualities, fairy tales offer a rich foundation for psychoanalytic interpretation. In particular, stories that deal with the conflict between narcissistic tendencies and healthy self-development symbolically embody the tension between the individual and society. In this study, the Turkish folktale *Ayşe and Fatma*, featured in Ayşe Benek Kaya's collection *Gel Zaman Git Zaman Derleme Masallar* is examined through the lens of

psychoanalytic folklore theory. The focus of the analysis lies in the contrast between the narcissistic personality traits of the stepmother and her daughter Fatma, and the healthy self-structure of the stepdaughter Ayşe. The theoretical framework of the study is grounded in Sigmund Freud's psychoanalysis, Heinz Kohut's self psychology, and Otto Kernberg's object relations theory. Additionally, the nine diagnostic criteria for narcissistic personality disorder as outlined in the DSM-5 have been systematically applied in the character analysis. During the analysis, patterns typical of narcissistic personality structure such as grandiosity, manipulation (gaslighting), material obsession, and egocentrism are comparatively examined alongside psychological traits associated with a healthy self such as the capacity for empathy, the ability to love, and mature object relations. The findings of the study reveal that the tale, beyond its traditionally known function of providing moral instruction, metaphorically conveys the destructive consequences of narcissism and the value of healthy self-development. This close reading of Ayşe and Fatma demonstrates that narcissistic personality structures lead to psychological fragmentation and social isolation, whereas a mature self results in inner peace, social harmony, and lasting happiness. These findings reflect how the tale, through the collective unconscious, serves both individual and collective mental well-being. Ultimately, fairy tales are functional texts for psychoanalytic inquiry, offering valuable insight into psychological development and reinforcing ideal personality models within cultural memory.

Keywords: *Narcissism, narcissist, fairy tale, psychoanalytic theory, folklore.*

Giriş

Masallar, bilinçdışının derinliklerinden beslenen ve insanlığın ortak psikolojik deneyimlerini şifreli bir anlatım biçimiyle aktaran kültürel anlatılardır. Tıpkı rüyalar gibi sembollerle örülü olan bu hikâyeler, bireysel ve toplumsal bilinçdışının bastırılmış korkularını, arzularını ve çatışmalarını yansıtan birer ayna işlevi görür (Sarı ve Ercan, 2010, s. 31). Ancak rüyalardan farklı olarak masallar, sözlü kültürün anonim süzgecinden geçerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılarak toplumsal hafızayı şekillendiren birer kültürel taşıyıcıya dönüşmüştür. Geçmişin değer dünyasını geleceğe kodlayan bu yapılar, psikolojik deneyimlerin kuşaklararası aktarımında “ortak dil” haline gelmiştir (Gezgin, 2007, s. 34). Bu yönüyle masallar, bireysel bilinçdışının izdüşümleri ve aynı zamanda kolektif kimliğin ve toplumsal normların sembolik kodları olarak da değerlendirilmektedir. Masallar aracılığıyla toplumlar değer sistemlerini, ahlaki öğretilerini ve varoluşsal deneyimlerini örtük biçimlerde yeniden üretir. Böylece masallar, ruhsal süreçlerle toplumsal bellek arasında köprü kurarak hem kişisel gelişime hem de kültürel sürekliliğe hizmet eden çok katmanlı anlatı yapıları sunar.

Psikanalitik kuram, Sigmund Freud'un temellerini attığı ve sonrasında Carl G. Jung, Wilhelm Wundt gibi isimlerle gelişen, insan psişesinin derinliklerine odaklanan bir yaklaşımdır. Başlangıçta rüyaların analiziyle sınırlı olan bu yöntem zamanla mitler, masallar, tabular, fıkralar ve batıl inanışlar gibi kolektif bilinç ürünlerini de kapsamıştır (Ekici, 2004, s. 110-111). Freud, *Rüyaların Yorumu* eserinde bireysel bilinçaltının bastırılmış arzularını çözümlerken mit ve masalların da benzer bir işlevi gördüğünü öne sürmüştür (Dorson, 2011, s. 42). Bu yaklaşım, psikanalitik halkbiliminin doğuşuna zemin

hazırlamıştır. Karl Abraham gibi bazı araştırmacılar, “rüya bireyin mitidir” tezinden yola çıkarak masalları kolektif bilinçdışının ürünleri olarak değerlendirmiş; mitlerin ise toplumların çocukluk evresindeki ruhsal çatışmalarını yansıttığını öne sürmüştür (Çobanoğlu, 2005, s. 168). Nitekim masallardaki sembolik öğeler- cadılar, büyümlü nesnelere, yasaklar - tıpkı rüyalarındaki imgeler gibi hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki bastırılmış duyguların dışavurumu olarak okunabilir. Bu bağlamda psikanalitik yöntem, insan ruhunun derinliklerini ve psikolojik dinamiklerini anlamada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu psikolojik dinamikler arasında narsisistik kişilik ile sağlıklı kendilik gibi karşıt yapılar da yer almakta; masallar, bu tür karşıtlıkları semboller ve karakter örüntüleri aracılığıyla görünür kılarak hem ruhsal çatışmaları hem de toplumsal değer sistemlerini yansıtmaktadır.

Narsisizm kavramının kökenleri, insanlığın kendini anlama çabasının bir uzantısı olarak Yunan mitolojisine kadar uzanır. Narkissos miti, bireyin kendi benliğine yönelttiği ölçsüz sevginin ve başkalarını dışlayarak yalnızca kendine yönelmiş arzusun simgesel anlatımıdır. “Nerkis çiçeğine adını veren Narkissos’un öyküsü hemen her çağda şairleri esinlemiş bir öyküdür” (Erhat, 1989, s. 230). Anlatıya göre yalnızca kendini tanımasız yaşayabileceği kehanetinde bulunan Narkissos, bir gün suya yansıyan kendi görüntüsüne âşık olur ve bu aşkın pençesinde tükenerek suya düşer, yaşamını yitirir (Yörükân, 2000, s. 253–257). Bu mit, sözlü kültür ürünlerinde narsisistik yapıyı temsil eden bir prototip olarak öne çıkar.

Türkçe Sözlük’e göre narsisizm; özseverlik olarak tanımlanmıştır. Özseverlik; kişinin kendi bedeni ve ruhuna karşı duyduğu hayranlık, bağlılıktır (Akalin vd., 2011, s. 1752, 1871). Psikolojik literatürde ise narsisizm; aşırı seviyede özsevgi, kendini normalden büyük görme ve benmerkezcilik kavramları ile özdeşleşmiştir (Budak, 2003, s. 525). Narsisizm büyük ölçüde küçük çocuğun yaratılışında var olan doğal bir süreçtir. Çocuk yavaş yavaş benmerkezciliğin tehlikeli halini aşmayı öğrenmelidir. Çünkü analistlere göre bu süreçte yaşanan takılmalar, patolojik narsisizme zemin hazırlamaktadır (Bettelheim, 2019, s. 260; Schmidt, 2019, s. 138).

Narsisizm; Freud’dan bu yana pek çok analist tarafından benliğin gelişimi, nesne ilişkileri ve kişilik bozuklukları çerçevesinde incelenmiştir. Freud, “kendini koruma içgüdüsünün bencilliğinin libidinal bir tamamlayıcısı” (Freud, 2012a, s. 23) olarak ifade ettiği narsisizmi iki düzeyde açıklar: Birincil narsisizmde libidinal enerji doğrudan self’e yönelmiştir; birey dış dünyaya yatırım yapmaz. Bu durum benlik şişmesi, kusursuzluk ve güçlülük duygularıyla birlikte seyredir. İkincil narsisizm ise, bireyin dış dünyadaki nesnelere kurduğu ilişkilerde yaşadığı engellenmeler ve düş kırıklıkları sonucu libidinal enerjinin objelerden çekilip yeniden egoya yönelmesiyle ortaya çıkar. Freud’un açtığı bu kuramsal yolu farklı yönlerden geliştiren birçok düşünür arasında Heinz Kohut ve Otto Kernberg öne çıkar. Kohut, kendilik psikolojisi kuramında narsisistik patolojileri çocuklukta yeterince empatik aynalanma ve idealleştirme deneyimlerinin sağlanamamasıyla ilişkilendirerek açıklarken; Kernberg nesne ilişkileri kuramında daha çatışma merkezli bir bakışla, bölme ve yansıtma gibi savunmaların yoğun kullanımı sonucunda grandiyöz

benlik ile değersizleştirilen nesne temsilleri arasında parçalanmış bir yapı oluştuğunu savunur (Geçtan, 1997, s. 270-273). Kuramsal düzlemde geliştirilen bu yaklaşımların yanı sıra narsisizme ilişkin patolojik örüntüler tanı sistemlerinde yer bulmuştur. Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) 2013 yılında yayımladığı *DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı*'nda narsisistik kişilik bozukluğu teşhisi için belirlenen dokuz ölçütten en az beşinin karşılanması gerektiği belirtilmiştir.

Türk masal anlatılarında narsisistik kişilik örüntüleri sergileyen karakterlerin temsil edildiği görülmektedir (Kaval, 2024, s. 704). Mevcut çalışmalarda bu örüntüler, çoğunlukla patolojik boyutlarıyla ele alınmakta narsistik kişilik yapıların sağlıklı kendilik yapılarıyla olan karşıtlığına ilişkin sınırlı çözümler yapılmaktadır. Bu çalışmanın çıkış noktası, Türk masallarındaki narsisistik kişilik eğilimlerinin sadece bozukluk düzeyinde değil sağlıklı kişilik yapılarıyla nasıl karşılaştığı ve bu karşıtlığın anlatı düzeyinde nasıl temsil edildiği sorusuna dayanmaktadır. Bu kapsamda, Ayşe Benek Kaya'nın *Gel Zaman Git Zaman Derleme Masallar* adlı eserinde yer alan *Ayşe ile Fatma* masalı, üvey anne ve öz kız Fatma karakterlerinin narsisistik eğilimleri ile üvey kız Ayşe'nin sağlıklı kendilik yapılanması karşılaştırılarak incelenecektir. Çalışmada, Freud'un psikanalitik kuramındaki narsisizm anlayışı temel alınmakla birlikte Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi yaklaşımı çerçevesinde sağlıklı kendilik yapısı üzerinde durulacaktır. Ayrıca Otto Kernberg'in patolojik narsisizm çözümlenmeleri ve Amerikan Psikiyatri Birliği'nin DSM-5 tanı ölçütlerinde yer alan dokuz temel belirti esas alınarak karakterler sistematik biçimde analiz edilecektir. Böylece, anlatıdaki üç temel karakterin kişilik yapılanmaları arasındaki farklar, hem kuramsal hem de yapısal düzeyde karşılaştırmalı olarak ortaya konacaktır. Bu yönüyle çalışma, narsisistik örüntüleri tespit etmekle kalmayıp bu örüntülerin karşısında konumlanan sağlıklı kendiliğin masal anlatılarındaki temsiline de odaklanarak literatüre katkı sunacaktır.

1. Narsisistik Kişilik ve Sağlıklı Kendilik Yapılarının Karşılaşması

Ayşe ile Fatma masalı, öksüz bir kız çocuğunun narsisistik ilişkilerden korunma ve kendilik bütünlüğünü sürdürme mücadelesinin hikâyesidir. Ayşe'nin öz annesini kaybetmesi hem bir bakım verenin yitimi hem de gelişimsel bütünlüğünü destekleyen ayna işlevlerinin ve kendilik nesnelere kaybı anlamına gelmektedir. Heinz Kohut'un kendilik kuramına göre erken dönemde doğru şekilde doyurulamayan kendilik nesnesi ihtiyaçlarının sonraki yıllarda kendiliği etkilemeye devam eder. Eğer kişi kendilik nesnelere tarafından reddedilmiş, ihmal edilmiş ya da travmatik deneyimler yaşamışsa yaşadığı hayal kırıklıkları ve utanç ile ilkel narsisizme döner (Akça, 2017, s. 8). Bu bağlamda ebeveynin ölüm gibi nedenlerle ortadan kaybolması, çocuğun narsisistik nesne yatırımlarının sağlıklı biçimde yapı kurmasını engeller. Annenin ölümü, narsisistik saplanmaların derinleşmesine ve patolojik yapıların katılmasına yol açabilir (Kohut, 2022, s. 71, 117). Benzer şekilde Otto Kernberg (2023, s. 157-158), annenin yetersizliği ya da yokluğunun çocuğun iç dünyasında "tamamıyla iyi" bir iç nesne imgesi kurmasını engellediğini ve bunun da temel benlik bozukluklarına zemin hazırladığını vurgular. Bu bağlamda Ayşe'nin yaşadığı annesizlik, içsel nesne yapılanmasının gelişiminde ciddi bir

boşluk yaratır. Ancak masalda, Ayşe'nin çevresindekilerle kurduğu olumlu ilişkiler, bu eksikliği telafi eder: "Ayşe'yi herkes çok severmiş. Herkese yardım edermiş. Kendinden küçükleri korur, kollarmış. Hayvanları da çok severmiş, elinden geleni yaparmış" (Benek Kaya, 2023, s. 69). Söz konusu figürler, Ayşe için geçici "ayna nesnelere" işlevi göyerek onun kendilik bütünlüğünü korumasına destek olur. Ayşe, sevgiyle yaklaştığı nesnelere aldığı olumlu yankılarla ayna aktarım süreçlerini deneyimler böylece erken dönemde yaşadığı narsisistik kırılmalara rağmen sağlıklı bir kendilik yapısı geliştirmeyi başarır.

Ayşe'nin annesinin ölümünün ardından babası, Fatma adında bir kızı olan başka bir kadınla evlenir. Bu evlilik sonrasında kurulan yeni aile yapısı, Ayşe için psikososyal açıdan zorluklarla dolu bir sürecin başlangıcını oluşturur. Üvey anne, Ayşe'ye karşı sistematik biçimde dışlayıcı ve değersizleştirici bir tutum sergiler; onu hane içindeki tüm fiziksel sorumlulukları üstlenmekle yükümlü kılar. Fatma ise annesinin bu tutumuna uyum göstererek Ayşe'yi küçümseyici söylemleriyle hedef alır ve onun psikolojik açıdan yalnızlaşma sürecini derinleştirir. Böylece Ayşe hem yoğun fiziksel yüklerle hem de duygusal ihmal ve dışlanma biçimindeki psikolojik baskı ile baş etmek zorunda kalır (Benek Kaya, 2023, s. 69).

Türk masallarında üvey anne ve üvey kız arasındaki gerilim, yüzeysel bir aile çatışmasının ötesinde insan doğasının derinliklerine inen evrensel bir temayı temsil eder. Bu hikâyelerde yaşlı ile genç, güçlü ile zayıf, karanlık ile aydınlık arasındaki mücadele, üvey anne ve üvey kız figürleri üzerinden otorite, kıskançlık ve güç savaşı ekseninde sembolik bir dille aktarılmaktadır. Üvey anne figürü, çoğunlukla kendi çocuğu dışındaki bireylere karşı sevgisiz ve acımasız davranan; gücünü kötüye kullanan bir karakter olarak tasvir edilirken üvey kız figürü ise masumiyetin, sabrın ve erdemın timsali olarak resmedilir. Üvey kızın mücadelesi, zulme karşı direnişin ve adaletsizliğe boyun eğmemenin simgesi hâline gelir. Masallarda, üvey annenin öz kızı ise genellikle annesinin gölgesinde ayrıcalıklı büyüyen, şımarık, tembel ve bencil bir figür olarak çizilir; ona en güzel elbiseler giydirilir, en lezzetli yemekler sunulur ve ağır işlerden muaf tutulur (Demir, 2024, s. 441). Üvey anne ve kızı motifi yalnızca kültürel bir anlatı kalıbı değil aynı zamanda derin bir psikanalitik yapının da yansımasıdır. Jungiye psikolojide üvey anne figürü, anne arketipinin gölge yönünü temsil eder. Anneliğin yok edici, baskıcı ve tehditkâr yüzü somutlaştırılır (Jung, 2021, s. 22-23). Kötücül üvey anne figürü, gerçek hayatta çocuklarına sınırlar koyan, disiplin uygulayan ve bu süreçte zaman zaman yıkıcı olabilen annenin ruhsal bir izdüşümüdür (Parmaksız, 2023, s. 20). Bettelheim'e göre çocuk bağımlı kaldığı sürece üvey annenin narsisizmine tehdit oluşturmaz ancak bağımsızlaşmaya, sevmeye ve çevresiyle olumlu ilişkiler kurmaya başladığında, narsisistik üvey anne çocuğu bir tehdit olarak algılamaya başlar (2019, s. 260). Bu bağlamda *Ayşe ile Fatma* masalındaki narsisistik üvey annenin, Fatma'nın varlığını kendi kurduğu düzenin bir tehdidi olarak algılaması ve onu sindirmeye çalışması bu psikanalitik çerçevede anlam kazanmaktadır.

Masalda Fatma'nın narsisistik kişilik yapılanması, bireysel bir rastlantı değil doğrudan annesinin karakterinden beslenen ve onunla biçimlenen patolojik bir örüntüdür.

Narsisistik, denetleyici ve dışlayıcı bir figür olarak tasvir edilen üvey anne, Fatma'nın üzerinde biçimlendirici bir psikolojik etki yaratır. Fatma, annesinden farklı bir kişilik geliştiremez. Nitekim psikanalitik literatürde de birçok nevrotik ve narsisistik yapının ebeveyninden çocuğa aktarıldığı, çocukla ebeveyn arasında bir tür "folie à deux" (çifte delilik) ilişkisi kurulduğu belirtilmiştir (Freud, 2000, s. 54). Freud'a göre çocuk için ilk arzu nesnesi, onu besleyen, hayatta tutan ve haz veren özellikleriyle anne figürüdür. Çocuk, gelişiminin en erken aşamalarında annesiyle güçlü bir duygusal bağ kurar (Korucu, 2019, s. 134). Bu erken bağ, bireyin ileriki yaşamındaki nesne seçimlerinde ve kişilik yapılanmasında belirleyici bir rol oynar (Freud, 2012b, s. 107-108). Sağlıklı bir gelişim sürecinde çocuk zamanla bu bağlılıktan ayrılarak bireyselleşirken narsisistik bir ebeveynin varlığı bu süreci patolojik bir biçime dönüştürebilir. Kohut'un (2022, s. 235) belirttiği gibi, narsisistik eğilimler taşıyan bir ebeveyn –özellikle de anne figürü– çocuğunu bir birey olarak değil kendi idealize edilmiş benliğinin bir uzantısı gibi algılayarak çocuk gerçek bir özbenlik geliştiremez ve ebeveynin yapay, kırılabilir dünyasını yansıtan bir kişilik örüntüsü oluşturur. Bu durum, çocuğun empatik kapasitesini sınırlarken gerçekçi hedefler belirleyebilme yetisini de zayıflatır. Freud da narsisistik ebeveynlerin, çocuklarını "His Majesty The Baby" (Majesteleri Bebek) olarak algıladığını, onların kusurlarını yok saydığını ve böylece gerçek benlik gelişimini engellediğini vurgular (Freud, 2012a, s. 37). Bu bağlamda Fatma, annesinin gözünde "özel", "kusursuz" ve "hak eden" bir çocuk olarak görülür; bu da onun narsisistik benlik geliştirmesine neden olur. Dolayısıyla Fatma'nın narsisistik yapısı yalnızca kişisel bir zayıflığın değil doğrudan annesinin karakter yapısının ve ona biçtiği rolün bir ürünüdür. Masal, "narsisistik anne kendine benzer bir narsisist üretir" fikrini yansıtarak narsisistliğin nasıl aktarıldığını da gösterir.

Ayşe'nin narsisistik kişilik özelliklerinin tam zıddı bir yapıda; yardımsever, uyumlu ve koruyucu bir karakter olarak tasvir edilmesi, onun narsisistik üvey anne ve kızı tarafından hedef alınmasını anlamlı kılar. Narsisistik bireyler, içsel boşluk ve değersizlik duygularını bastırabilmek için çevrelerinde kendilerinden üstün gördükleri kişilere saldırma eğilimindedirler. Narsisistler dış dünyaya ihtiyaçsız ve üstün görünmeye çalışsalar da içten içe kendi eksikliklerini hissettiklerinde bu eksikliği görünür kılan bireyleri hedef alırlar (Öncü, 2024, s. 61). Ayşe'nin sağlıklı kendilik yapısı üvey anne ve Fatma'nın kendi yetersizliklerini görünür kılarak onları rahatsız etmekte; bu da kıskançlık, küçümseme ve değersizleştirme gibi savunma mekanizmalarının devreye girmesine neden olmaktadır. Böylece Ayşe, narsisistik figürlerin gözünde hem değersizleştirilen hem de derinden imrenilen bir varlığa dönüşür; bu çift değerli yaklaşım, narsisistik kişilik örgütlenmelerine özgü çelişkili duygu örüntülerini yansıtır.

2. Narsisistik Kişiliğin Kıskançlığı

Narsisistik bireyler, sahip olamadıkları değerlere veya yaşamlarından memnun görünen kişilere karşı yoğun bir haset duyarlar (Kernberg, 2023, s. 214). Başkalarının elde ettiği ilgi, sevgi ve başarı, narsisistik yapıda habis bir kıskançlık duygusunu tetikler. Bu kıskançlık, bireyi kendini geliştirmeye yöneltmektense, üstünlük atfettiği kişiyi küçük

düşürmeye, itibarsızlaştırmaya ve bastırmaya sevk eder (Öncü, 2024, s. 76). Narsisistik kişilik yapılanmasında benlik değeri, büyük ölçüde dışsal onay ve takdirle desteklendiğinden çevredeki başarılar ve sevgi gösterileri, sahte bütünlüğü tehdit eden unsurlar hâline gelir. Bu tehdit algısı savunma mekanizmalarının devreye girmesine yol açar (Hotchkiss, 2014, s. 36–39). Bu noktada kıskançlık, narsisistik bireyin sahte olarak inşa ettiği yüceltilmiş benlik algısının korunması için devreye giren saldırgan bir savunma biçimi hâline gelir ve ilişkisel dinamiklerde yıkıcı etkiler yaratır.

Masalda Fatma'nın annesine "Bu kızda ne buluyorlar ki herkes bunu çok seviyor? Beni kimse sevmiyor. Hâlbuki ben ondan daha güzelim!" (Benek Kaya, 2023, s. 69) demesi, patolojik kıskançlığın ve narsisistik kırılmanın açık bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Bu söylem, DSM-5'te narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterleri arasında yer alan "Çok beğenilmek ister" ve "Sıklıkla başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığına inanır" (DSM-5, 2013, s. 334) maddelerini karşılamaktadır. Kernberg'in (2023, s. 95) vurguladığı üzere, narsisistik bireylerde idealize edilmiş ve yüceltilmiş bir kendilik algısı, yani "grandiyöz benlik" gelişir. Fatma'nın özellikle "Beni kimse sevmiyor" diye yakınması, aşırı ve patolojik bir beğenilme ihtiyacına işaret ederken "Ben ondan daha güzelim" ifadesi, narsisistik kişiliğin grandiyöz benlik yapısının dışavurumudur. Fatma, kendi değerini içsel bir benlik algısından değil fiziksel görünüm gibi dışsal ve yüzeysel ölçütlerden türetmektedir. Nitekim fiziksel güzellik, narsisistik birey için estetiksel bir üstünlüğün yanında statü ve onay kazanmanın temel aracı hâline gelir (Twenge ve Campbell, 2015, s. 218). Bu nedenle "Ben daha güzelim" söylemi, Fatma'nın içsel boşluğunu dışsal başarı ve takdirle telafi etme girişimidir. Gerçek ve sağlam bir benlik duygusundan yoksun olan Fatma, yetersizliğini fiziksel görünüş üzerinden kapatmaya çalışırken Ayşe'nin sahip olduğu yardımseverlik, empati ve içtenlik gibi derin değerlere yabancı kalır ve bu değerleri küçümseyerek savunma geliştirir. Ayşe'nin erdemli kişiliği ve çevresi tarafından sevilmesi yalnızca Fatma için değil üvey anne için de tahammül edilmesi güç bir tehdit oluşturur. Annenin, kendi kızının Ayşe'den daha güzel, daha beğenilen ya da daha üstün olması yönündeki arzusu, onun da narsisistik kırılma görünümlerini kışkırtır. Sonuçta, bu iki karakterin ortak kıskançlığı ve narsisistik yaralanmaları, Ayşe'yi kuyuya itmeye kadar uzanan yıkıcı bir kötülük ve şiddet doğurur.

3. Narsisistik Kişiliğin Kötülüğü ve Şiddeti

Narsisistik bireyler, kıskandıkları bir figürle karşılaştıklarında hem psikolojik hem de fiziksel şiddete kadar varan sistematik tepkiler geliştirebilirler. Bu şiddet çoğu zaman ani bir patlama sonucu ortaya çıkmaz; aksine bilinçli veya bilinçdışı düzeyde planlanır ve sıradan davranışların arkasına gizlenerek uygulanır. Kurbanın önce psikolojik düzeyde yıpratılması, ardından fiziksel olarak devre dışı bırakılması, bu patolojik sürecin örüntüsünü oluşturur. Masalda Ayşe'ye sürekli ağır ev işleri yüklenmesi, kişisel sınırlarının ihlal edilmesi ve özellikle Fatma'nın "alay etme", "görmezden gelme" ve "değersizleştirme" tutumları sistematik bir psikolojik istismar örüntüsüne işaret eder. Bu davranışlar Ayşe'yi duygusal ve sosyal açıdan kuşatır; onu izole eder ve destek kaynaklarından koparır. Narsisistik yapılanmada kurbanın önce yalnızlaştırılması,

ardından değersizleştirilerek görünmez kılınması, duygusal şiddetin en yaygın ve en yıkıcı biçimlerinden biridir.

Kernberg'e göre narsisistik kişilik yapısında bastırılan öfke zamanla birikir ve uygun koşullar oluştuğunda ani ve yıkıcı bir saldırganlık biçiminde dışa vurulur (2023, s. 248–249). Özellikle birey kendisini güvende hissettiği ortamlarda bu bastırılmış öfke kontrolsüz biçimde patlayabilir. Gelişmemiş ve kırılğan benliği koruma güdüsüyle hareket eden narsisistik yapı başkalarının varlığına, sevmeye değer oluşuna ve başarılarına tahammül edemez. Bu nedenle narsisistik saldırganlık çoğunlukla "ben var olmalıyım, o olmamalı" düşüncesiyle biçimlenir (Hotchkiss, 2014, s. 18). Ayrıca narsisistik bireylerin, başkalarına zarar vermektan ve onların acı çekmesinden haz alma eğilimi de taşıyabileceği belirtilmektedir (Bolat vd., 2016, s. 487). Masalda Ayşe'nin kuyuya itilmesi sahnesi bu yıkıcı öfkenin çarpıcı bir dışavurumudur: "Bir gün Ayşe'yi su çekmeye göndermiş. Bunlar gizliden arkasından gitmişler, kızı kuyuya itelemişler. Kuyu çok derinmiş" (Benek Kaya, 2023, s. 69). Bu eylem yalnızca bir kıskançlık nöbetinin değil bastırılmış habis öfkenin bilinçli biçimde organize edilmiş bir dışavurumudur. Narsisistler, hak ettiklerini düşündükleri ilgiyi ya da saygıyı göremediklerinde saldırganlaşıp; çünkü içsel üstünlük inançları tehdit altına girdiğinde, başkalarının haklarını tanımayı reddederler (Twenge ve Campbell, 2015, s. 274). Bu bağlamda Ayşe'nin maruz kaldığı duygusal ve fiziksel şiddet, narsisistik kişiliğin hem kendini koruma hem de başkasını yok ederek kendi benliğini kurma çabasının en uç ifadesidir.

4. Narsisistik Kişiliğin Manipülasyon Şekli Yalan ve Gaslighting

Narsisistik kişiler kıskançlık ve saldırganlığın yanında patolojik düzeyde sahtekârlık ve yalan gibi antisosyal davranışlar sergilerler (Kernberg, 2023, s. 191). Gerçeklikle doğrudan yüzleşmek yerine, onu çarpıtarak kendi lehlerine yeniden kurgulama eğilimindedir. Olayları, duyguları ve niyetleri değiştirilmiş biçimde sunarak hem kendi imajlarını korumaya hem de karşılarındaki kişileri yönlendirmeye çalışırlar. Bu durum, yalnızca yalana başvurma değil daha sistematik ve derin bir manipülasyon biçimi olan gaslighting sürecinin temelini oluşturur. Gaslighting, bireyin algılarını sarsarak kendi hafızasından, duygularından ve akıl sağlığından şüphe duymasına neden olur; kurban, zamanla kendi iç sesine yabancılaşır ve manipülatörün sunduğu gerçekliğe boyun eğmek zorunda kalır (Akiş ve Öztürk, 2024, s. 13; Öncü, 2024, s. 106). Bu manipülasyonun arkasında, narsisistik bireyin hem içsel yetersizliklerini gizleme hem de dış dünyaya sahte bir güç ve doğruluk imajı sunma arzusu yatar. Gerçekliği çarpıtarak yeni bir gerçeklik kurmak hem narsisistin kendini kandırma biçimidir hem de çevresine kabul ettirmeye çalıştığı kontrol stratejisidir (Hotchkiss, 2014, s. 205–206). Bu süreçte narsisist, sahtekârlık ve hileye başvurmakta hiçbir sakınca görmez; çünkü kuralları kendisi koyar ve onun bakış açısından küçük etik ihlaller önemsizdir (Twenge & Campbell, 2015, s. 288).

Masalda üvey anne ve Fatma'nın Ayşe'yi kuyuya attıktan sonra onu tekrar gördüklerinde sergiledikleri sahte üzüntü, yalan ve gaslighting davranışının yansımasıdır: "Kız içeri girince bakmışlar ki bu kız Ayşe! İki de ağlayıp zırlamaya başlamış. Ayşe'ye 'Sen kuyuya düşünce biz o kadar üzüldük ki, günlerce ağladık,' diye yalan söylemişler." (Benek Kaya,

2023, s. 71). Bu sahne, narsisist bireylerin gerçekte bağlarının ne kadar kolay kopabileceğini gösterir. Ayşe karşılıklarına çıktığında kendi elleriyle kuyuya attıkları gerçeğiyle yüzleşmek yerine onun üzerine yeni bir kurgu inşa ederler. Sahte gözyaşları ve dramatik jestler, yalnızca yalanı daha inandırıcı kılma çabası değil aynı zamanda "gaslighting" uygulayarak Ayşe'yi duygusal olarak manipüle etme, akıl sağlığından şüphe ettirme, onun vicdanını harekete geçirme ve geçmişte yaşattıkları kötülüğü unutturmak için kullanılan bilinçli bir taktiktir. Masalda Ayşe'nin bu sahte gösteri karşısındaki sessizliği ise narsisistik manipülasyonu boşa çıkaran bir direnç biçimi olarak işlev görür.

5. Narsisistik Kişiliğin Çıkarıcılığı ve Maddi Saplantısı

Narsisizm; bireyin kimliğini statü, görünürlük ve tüketim üzerinden inşa ettiği patolojik bir yapıdır. Bu yapı çoğunlukla pahalı arabalar, mücevherler, gösterişli evler gibi maddi sembollerle dışa vurulur. Twenge ve Campbell'a (2015, s. 228) göre narsisizm, adeta bir "zenginlik hastalığıdır" ve bireyi itibar kazanmak ve dikkat çekmek uğruna lüks tüketime yönlendirir. Kernberg (2023, s. 246) ise narsisistik bireylerin, sıkıntı ve boşluk duygularıyla birleşen bir parlaklık, zenginlik, güç ve güzellik arayışı içinde sürekli bir tatmin çabası sergilediklerini belirtir. Bu kişilik yapısında benlik değeri; fiziksel güzellik, genç görünüm, popülerite, maddi servet, mülkiyet, hatta zekâ ve bilgi birikimi gibi dışsal ölçütler üzerinden tanımlanır (Öncü, 2024, s. 50).

Masalda Ayşe, kuyuya atıldıktan sonra beklenmedik bir şekilde geri döner; ama bu dönüş, sadece varlığıyla değil üzerindeki ihtişamla dikkat çeker. Güzel kıyafetler içindedir, altın bilezik ve kolyeler takmaktadır. Üstüne bindiği atının heybesi altın, gümüş ve paralarla doludur. Ayşe artık evine maddi zenginlik ve sosyal statü getiren bir figür olarak dönmüştür (Benek Kaya, 2023, s. 71). Ayşe'nin altın ve gümüşle dönmesini gören üvey anne bir anda tavır değiştirerek iyi davranır. Üvey annenin bu ani "iyilik hali", narsisist bireylerin ihtiyaçlarına göre maske değiştirme becerisini sergiler. Duygusal bağ içermeyen bu dönüşüm, DSM-5'te narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerinden biri olan "Kendi çıkarı için başkalarını kullanır" (DSM-5, 2013, s. 334) özelliğiyle örtüşür. Ayşe'ye gösterilen sahte şefkat, onun gerçek benliğine değil sahip olduğu altına ve potansiyel kazanca yöneliktir.

Fatma'nın annesinin değişimi karşısındaki tepkisi ise narsisistik aile dinamiklerinin kırılma yapısını yansıtır. Annesinin ilgisinin Ayşe'ye yönelmesi, Fatma için hem sevgi kaybı hem de narsisistik beslenme kaynağının yitirilmesi anlamına gelir. Nitekim Kohut'a (2022, s. 36) göre narsisistik yapıda işlev gören bireyler, kendilerine yatırım yapan nesnelerin sevgisini kaybetmekten derin bir tehdit algısı duyarlar. Fatma'nın bu kayba verdiği tepki, masalsi bağlamda "Beni de kuyuya at, ben de güzelleşip geleceğim" (Benek Kaya, 2023, s. 72) ifadesiyle somutlaşmaktadır. Yüzeyde mantıksız gibi görünen bu talep, gerçekte narsisistik kişilik yapılanmasına özgü bir mantığın tezahürüdür. Çünkü narsisistik bireyler üstünlük fantezilerini destekleyebilmek için dışsal övgü, hayranlık ve dikkat gibi narsisistik yakıtı toplamaya yönelirler (Öncü, 2024, s. 51). Fatma'nın davranışları da bu yapıya içkin çıkarıcılığı bütün açıklığıyla gözler önüne sermektedir. Onun için önemli olan, sürecin doğası değil ulaşılabilecek maddi ve statüsel kazançtır. Bu

durum, DSM-5'te tanımlanan “Sınırsız başarı, güç, zekâ ya da yüce bir sevgi düşlemleriyle uğraşır durur” (DSM-5, 2013, s. 333) ölçütüyle doğrudan örtüşmektedir. Öte yandan Kernberg'in (2023, s. 213) vurguladığı gibi narsisistik bireyler, çevrelerinden orantısız düzeyde takdir ve hayranlık beklentisi içerisine girerler; bu beklenti ise, onları mantık dışı davranış kalıplarına ve gerçeklikten kopuk büyüklenmeci fantezilere yönlendirebilir. Fatma'nın, kuyuya atılmayı göze alarak güzellik ve servet kazanacağına inanması, bu patolojik zihinsel işleyişin dramatik bir örneği olarak değerlendirilebilir.

Fatma'nın annesi tarafından kuyuya atılması, narsisistik ilişkilerdeki koşullu destek dinamiklerinin en çarpıcı örneklerinden birini oluşturur. Üvey anne, çıkarları tehdit altına girdiğinde, öz kızını dahi gözden çıkarabilmektedir. Bu sahne, narsisistik yapıların “ilişki”yi değil “kullanım”ı esas aldığı ve yakınlık kurdukları bireylere yalnızca çıkarlarına hizmet ettiği sürece değer verdiklerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Fatma'nın kuyuya atılması, narsisistik kişiliğin kendi yarattığı zehirli düzenin kurbanı hâline gelişini simgelemektedir. Bir zamanlar Ayşe'yi kıskanarak yok etmek isteyen Fatma, şimdi aynı karanlık mekanizmanın hedefi olmuştur. Masalda kuyu yalnızca fiziksel bir şiddet mekânı değil aynı zamanda derin bir psikolojik ve sembolik anlam katmanına sahiptir. Kapalı ve dikey yapısıyla kuyu, bilinçdışı temsil eder; buraya iniş, bireyin yüzeyde bastırıldığı korkular, arzular ve benlik çatışmalarıyla doğrudan yüzleşmesini simgeler. Her katman, yeni bir içsel gerçekle karşılaşmayı ve bu süreçte bir dönüşüm yaşamayı ifade eder (Özdemir, 2019, s. 361). Bu bağlamda Ayşe'nin kuyuya atılması hem bir mağduriyetin hem de bir erginleşme ve yeniden doğuş sürecinin başlangıcının göstergesidir. Ayşe, karanlıkla yüzleştiği bu deneyimden değişmiş, olgunlaşmış ve güçlenerek geri dönmüştür. Onun dönüşü, masumiyetin sınıandığı fakat yok olmadığı; aksine güçlenerek yeniden inşa edildiği psikolojik bir dönüşümün anlatımıdır. Fatma'nın aynı kuyuya girmek istemesi ise Ayşe'nin geçirdiği anlamlı dönüşümün yalnızca dışsal sonuçlarını taklit etmeye yönelik bir girişim olarak değerlendirilebilir. Fatma, bu yolculuğa içsel bir yüzleşme amacıyla değil Ayşe'nin elde ettiği takdir ve statüye erişme arzusu doğrultusunda talip olmuştur. Bu durum, narsisistik bireylerin başkalarının geçirdiği içsel değişim süreçlerini yalnızca yüzeydeki ödüllere ilişkilendirdiğini ve gerçek olgunlaşmayı kavrayamadıklarını göstermektedir.

6. Sağlıklı Kendiliğin Empatik Tutumuna Karşılık Narsisistik Kişiliğin Benmerkezciliği

Empati, bireyin kendisini başkalarının yerine koyarak onların düşüncelerini, duygularını ve yaşantılarını içsel olarak temsil edebilme kapasitesidir (Budak, 2003: 258). Bu beceri, başkasının perspektifinden bakmayı ve onun içsel dünyasına duygusal bir bağ kurarak yaklaşabilmeyi gerektirir. Öte yandan, benmerkezcilik ile empatik anlayış doğaları gereği birbirleriyle çelişir. Benmerkezcilik, kendi ihtiyaç ve bakış açılarını merkeze alarak başkalarının yaşantılarına yönelik duyarlı bir algı geliştirmekte zorlanırlar. Benmerkezcilik eğilimleri hem nesnel gerçekleri kavramada hem de diğer insanların rollerini içselleştirerek anlamada ciddi engeller oluşturur (Dökmen, 2005, s. 141-142). Bu bağlamda empati,

yalnızca bir duygusal sezgi değil sağlıklı bir kendilik yapısı oluşması ve bireyin dış dünyayla olumlu bir ilişki kurabilmesi için temel bir yeti olarak değerlendirilmektedir.

Masalda Ayşe, kuyuya itildikten sonra bir çıkış ararken kuyunun duvarında bir kapı fark eder. Bu kapıdan geçerek kuyudan kurtulur. Ardından zorlu ve uzun bir yürüyüşe başlar. Yolculuğu sırasında karşılaştığı ilk durak susuzluktan solmuş, yaprakları sarkmış bir elma ağacıdır. Ağacın yardım çağrısını duyar: "Su... su... ne olur su..." Ayşe hiç tereddüt etmeden pınardan ayakkabısıyla su taşır ve ağacı özenle sular. Canlanan ağaç, bu yardımseverliğe karşılık olarak Ayşe'ye en olgun meyvelerini sunar (Benek Kaya, 2023, s. 69). Daha sonra aynı yolculuğu Fatma da takip eder. O da kuyuya düştüğünde kapıyı fark ederek dışarı çıkar ancak sergilediği tutum Ayşe'ninkinden oldukça farklıdır. Elma ağacının yardım çağrısına kayıtsız kalır; "İh! Şimdi sana su veremem. Ben güzelleşmeye geldim. Altınları, gümüşleri almaya gidiyorum" diyerek yoluna devam eder. Bu ilgisizlik karşısında ağaç, ona en çürük elmalarını fırlatarak tepki verir (Benek Kaya, 2023, s. 72).

Dünya mitolojisinde ağaç figürü sıklıkla dişil ilkeyi ve anne imgesini temsil eder (Ersoy, 2007: 375). Elma motifinin ise ödül ve cezayı sembolize eden anlamları bulunmaktadır (Akyıldız Ercan, 2017, s. 1058). Bu bağlamda elma ağacı, masalda bireyin erken çocukluk döneminde kurduğu ilk nesne ilişkilerini ve bakım veren figürle geliştirdiği bağı simgeler. Ayşe'nin ağacın yardım çağrısına tereddütsüzce karşılık vererek ona su taşıması, onun çocuklukta sağlıklı eşduyuma dayalı ilişkiler kurabildiğini ve bu sayede sağlam bir kendilik yapısı geliştirdiğini gösterir. Ağacın Ayşe'ye en olgun meyvelerini sunması, empatik ilişkilere dayalı bir benlik gelişiminin ve içsel bütünlüğün metaforik bir yansımasıdır. Buna karşılık Fatma'nın ağacın yardım talebini reddetmesi, onun narsisistik bir yapılanma içinde olduğunun ve erken dönem bakım ilişkilerinde ciddi kırılmalar yaşadığının işaretidir. Kohut'un (2022, s. 72) ifade ettiği gibi, annenin bakımındaki yetersizlikler ve tutarsız eşduyumu, çocuğun birincil narsisizminin dengesini bozar; çocuk mükemmeliyeti koruyabilmek için büyülenmeci bir kendilik imgesi geliştirir ve gerçek duygusal ihtiyaçlarını bastırarak sahte bir kendilik örüntüsü inşa eder. Bu çerçevede, Fatma'nın ağacı yalnızca kendi çıkarlarına hizmet eden bir nesne olarak görmesi ve ona karşı duyarsız kalması, erken yaşlarda deneyimlediği empati eksikliğinin ve bozulmuş eşduyumu deneyimlerinin doğrudan sonucudur. Ağacın Fatma'ya çürük elmalarla karşılık vermesi ise doğa aracılığıyla bu ruhsal bozulmanın sembolik bir ifadesidir.

Fatma'nın elma ağacına yardım etmeyi reddetmesi ve "Ben güzelleşmeye geldim" diyerek yalnızca kendi çıkarını önceliklemesi, DSM-5'te narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerinden iki temel özelliği doğrudan yansıtır. Ağacın yardım talebini görmezden gelmesi, "Eş duyumu yapamaz: Başkalarının duygularını ve gereksinmelerini anlamak istemez" (DSM-5, 2013, s. 334) ölçütüne karşılık gelmektedir. Fatma'nın bu davranışı, narsisistlerin diğer canlıların ihtiyaçlarını -hatta hayatta kalma mücadelesini bile- kendi çıkarları uğruna kolayca göz ardı edebildiğini gösterir. Daha da dikkat çekici olan ise, Fatma'nın "Altınları, gümüşleri almaya gidiyorum" şeklindeki ifadesidir. Bu söz, DSM-5'te yer alan "Hak ettiği duygusu içindedir" (DSM-5, 2013, s. 334) kriteriyle doğrudan örtüşmektedir. Fatma, hiçbir çaba göstermeden, en temel etik sorumlulukları -su vermeyi-

yerine getirmeden kendiliğinden güzellik ve zenginliğe ulaşacağını düşünmektedir. Bu sahne, narsisistik kişilik yapısının iki temel zafiyeti olan empati eksikliği ve gerçekdışı ayrıcalık beklentisini bir arada görünür kılar.

7. Sağlıklı Kendiliğin Olgun Nesne İlişkilerine Karşılık Narsisistik Kişiliğin Sömürücü Nesne İlişkileri

Narsisistik kişilik yapılanmasında birey, kendisini eşi benzeri olmayan üstün ve hak sahibi biri olarak konumlandırır. Bu algı, diğer insanlarla kurduğu ilişkilerin niteliğini de belirler. Narsisist bireyler, çevrelerindeki insanları birer amaç değil kendi hedeflerine ulaşmada kullanacakları araçlar olarak görürler (Twenge & Campbell, 2015, s. 44-45; Bolat vd., 2016, s. 487). İlişkiler, samimi bir bağ kurma ya da karşılıklı değer verme üzerinden değil; yönlendirme, sömürü ve manipülasyon temelinde şekillenir. Kernberg'in (2023, s. 214, 218) ifade ettiği gibi, narsisistler genellikle ilişkilerini asalak bir biçimde sürdürür, diğer insanları âdeta "bir limonu sıkıp posasını atan" bir zihniyetle tüketirler. Bu süreçte narsisistik birey, diğerlerini yalnızca kendisine hizmet eden nesnelere olarak algılar ve onlara yönelik duygusal bir bağlılık geliştirmekten kaçınır. Özel muamele beklentisi de bu yapının önemli bir parçasıdır (Hotchkiss, 2014, s. 41). Bu eğilim hem bireysel ilişkilerde hem de sosyal dinamiklerde ciddi çatışmalara yol açar.

Ayşe, elma ağacını suladıktan sonra yolculuğuna devam eder ve karşısına bir fırın çıkar. Fırıncıya yaklaşarak acıktığını söyler ve orada çalışmak şartıyla biraz ekmek talep eder. Fırıncı teklifi kabul edince hemen işe koyulur; fırının külünü temizler, pencereleri siler, yerleri süpürür. Çalışkanlığı ve özeni sayesinde fırcıncı Ayşe'ye en taze ekmeklerden verir ve geceyi fırında geçirmesine müsaade eder (Benek Kaya, 2023, s. 69-70). Aynı yolu takip eden Fatma ise farklı bir tutum sergiler. Açlıktan bitap düşmüş halde fırına vardığında doğrudan fırcıncıdan ekmek ister. Fırıncı, parasının olup olmadığını sorar. Fatma ise parasının olmadığını belirtir. Bunun üzerine fırcıncı, çalışarak karşılık vermesini ister. Ancak Fatma isteksizce işe koyulur; fırının külünü etrafa savurur, özensiz ve şikâyet dolu bir tavır sergiler. Fırıncının hoşuna gitmeyen bu tutumu ona en kötü, yanmış ekmeklerin verilmesine sebep olur. Ayrıca Fatma, fırında konaklama imkânı da bulamaz; geceyi dışarıda bir ağacın altında geçirmek zorunda kalır (Benek Kaya, 2023, s. 72).

Masalın bu kısmında Ayşe, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için karşılıklı ilişkiyi temel alan bir yaklaşım sergiler. Fırıncıya yardım etme karşılığında hem yiyecek hem de barınma ihtiyacını giderir. Onun bu davranışı, Kohut'un (2022) sağlıklı kendilik gelişimi için gerekli gördüğü gerçekçi değer duygusunun ve yapıcı nesne ilişkilerinin doğal bir sonucudur. Ayrıca Ayşe karakteri, temel güven duygusunu kazanmış birey örneğiyle de örtüşmektedir; çocuklukta gelişen bu güven duygusu, bireyin hayatla sağlıklı ve dengeli ilişkiler kurabilmesini mümkün kılar (Geçtan, 1994, s 29). Ayşe'nin fırcıncıyla kurduğu bu yapıcı ve emeğe dayalı etkileşim, onun narsisistik savunma mekanizmalarından arınmış, gerçekçi ve ilişkisel bir benlik geliştirdiğini gösterir. Fırıncının Ayşe'ye en taze ekmekleri vermesi ve ona barınacak yer temin etmesi, Ayşe'nin sergilediği sağlıklı, karşılıklılığa dayalı ilişki biçiminin doğal bir ödülüdür. Bu durum, olumlu benlik gelişimi gösteren bireylerin çevrelerinden yapıcı ve destekleyici geri bildirimler alma eğilimini yansıtır.

Masalda Fatma'nın fırıncıyla kurduğu etkileşim, narsisistik kişilik yapılanmasının sosyal ilişkilerdeki işlevsiz dinamiklerini çarpıcı biçimde yansıtır. Fırıncıya doğrudan "Bana ekmek ver" diyerek talepte bulunması, DSM-5'te narsisistik kişilik bozukluğu tanı kriterlerinden biri olarak tanımlanan "Kendi çıkarı için başkalarını kullanma" (DSM-5, 2013, s. 334) örüntüsünü açıkça sergiler. Fatma'nın bu tutumu, karşılıklılık ilkesini hiçe sayan ve başkalarından beklenti içerirken kendisi hiçbir çaba göstermemeye dayalı narsisistik ilişki tarzının tezahürüdür. Çünkü narsisistik bireyler kendilerini çok özel biri olarak gördükleri için her şeyin en iyisini, en fazlasını ve yalnızca var oldukları için her şeye layık olduklarını düşünürler; bedel ödemek ya da emek harcamak gibi kavramlar onlara yabancıdır (Öncü, 2024, s. 48). Fatma'nın fırını isteksizce ve özen göstermeden temizlemesi, külü gelişi güzel savurması bu içsel tutumun davranışsal izdüşümüdür. Fırıncının ona en kötü ekmeği vermesi ve gece barınacak yer sağlamayı reddetmesi ise narsisistik davranışların toplumsal ilişkilerde doğal olarak karşılaştığı sınır koyma mekanizmalarının bir yansımasıdır. Fatma'nın geceyi bir ağacın altında geçirmek zorunda kalması, bozulan anne-çocuk ilişkisini simgeleyen "ağaç" metaforu altında yalnızlığa ve korumasızlığa mahkûm oluşunun sembolik bir ifadesi olduğu gibi; bilinçdışı düzeyde hâlâ anne figürüne olan bağımlılığının, güven ve korunma arzusunun da dramatik sonucudur.

8. Sağlıklı Kendiliğin Sevme Yetisine Karşılık Narsisistik Kişiliğin Kibri

Narsisistik kişilik yapılanmasında en temel sorunlardan biri, bireyin sağlıklı bir sevme kapasitesinden yoksun oluşudur. Freud (1997, s. 30), narsisistik kişilik yapısına sahip bireylerin zamanla sevgi nesnelere yöneltiltikleri libidinal ilgiyi kaybettiklerini belirtir. Acı eşikleri yükseldikçe başkalarını sevme kapasitelerinden uzaklaştıklarına dikkat çeker. Fromm'a göre bu bireyler, sevgiyi başkalarına yöneltmek yerine kendilerine çevirirler ancak paradoksal biçimde bu kişiler yalnızca başkalarını değil kendilerini de gerçek anlamda sevme yetisinden mahrumdurlar (1985, s. 65-66). Bu içsel boşluk, narsisistik bireylerin bebeklikten itibaren sağlıklı bir sevgi deneyimi yaşayamamalarının bir sonucudur. Dolayısıyla olgun bir sevgi nesnesine bağlanmaları da mümkün olmaz (Bolat vd., 2016, s. 487). Sevginin bu yokluğu, bireyin benlik yapısında derin bir tevazu eksikliği yaratır ve bu eksikliğin yerini kibir doldurur. Kibir, narsisizmin olumsuz ve savunmacı yüzlerinden biridir. Narsisistik bireyler, gerçek bir sevgi ilişkisi kuramadıkları gibi kibirli tutumlarıyla çevrelerine karşı sahte bir üstünlük ve duygusal mesafe yaratırlar (Twenge ve Campbell, 2015, s. 203).

Ayşe, yolculuğuna devam ederken ormanın içinde bir evin ışığını görür. Gidecek yeri olmadığı için kapıyı çalar ve yaşlı bir kadından geceyi orada geçirme izni ister. Kadın, ev işlerini ve hayvan bakımını üstlenirse kalabileceğini söyler. Ayşe titizlikle evi temizler, bulaşıkları yıkar, yemek yapar. Kadının istediği tarhana çorbasını da tam olması gerektiği gibi ne sıcak ne soğuk ne tuzlu ne tuzsuz pişirir. Sabah olduğunda hayvanlara sevgiyle yaklaşır, onları yemler ve sular. Hatta gelen bir yılan bile merhamet gösterir, ona süt verir. Yaşlı kadının başını yıkayıp bitlerini temizler. Ayşe'nin çalışkanlığı, duyarlılığı ve özeni yaşlı kadının takdirini kazanır; Ayşe uzun süre burada yaşar (Benek Kaya, 2023: s.

70-71). Öte yandan, Fatma da aynı evi bulur fakat yaklaşımı bambaşkadır. Kapıyı çalar çalmaz kaba bir şekilde kalmak istediğini ve ertesi gün güzelleşip gideceğini söyler. Yaşlı kadın, ona da kalma koşulları sunar fakat Fatma söylenerek iş yapar; evi temizlemez, tarhana çorbasını hem sıcak hem de tuzlu pişirir. Hayvanlara ilgisiz davranır, gelen yılan ise şiddet gösterir ve bunun sonucunda yılan tarafından sokularak elleri ayakları yara bere içinde kalır. Üstelik yaşlı kadının başındaki bitlerini temizlemek yerine ona hakaret eder ve her gün kavga çıkarır (Benek Kaya, 2023, s. 72-73).

Masalın bu evresinde Ayşe ve Fatma'nın tutumları, tevazu ile narsisistik kibir arasındaki temel farkları ortaya koymaktadır. Ayşe, yaşlı kadının koyduğu koşulları içtenlikle kabul ederek ev işlerini özenle yapar, hayvanlara sevgiyle yaklaşır ve doğaya duyarlılık gösterir. Bu davranışları, onun sağlıklı bir benlik algısına, gerçekçi bir öz-değere ve ilişkisel bir kendilik yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Üstünlük iddiası taşımaksızın çevresiyle uyumlu ilişkiler kurabilmesi, Ayşe'nin içsel güvene ve başkalarının varoluşuna saygıya dayalı bir kişilik geliştirdiğini ortaya koyar. Sevmeyi ve derin bağlar kurmayı başarabilen bireylerin doğal bir sonucu olan bu içsel tevazu, narsisistik savunmalardan arınmış bir ruhsal olgunluğun göstergesidir. Buna karşılık Fatma, daha ilk andan itibaren yaşlı kadına üstten bakan bir tavırla yaklaşır: “Burada kalacağım, güzelleşip gideceğim” şeklindeki ifadesi, hiçbir sorumluluk almadan ayrıcalıklı muamele görme beklentisini açıkça ortaya koymaktadır. Bu tutum, DSM-5'te yer alan “Büyükleme (ör., üstün biri olarak görülme beklentisi içindedir)” (DSM-5, 2013, s. 333) ve “Özel ve eşi, benzeri bulunmaz biri olduğuna ve ancak özel ya da üstün diğer kişilerce anlaşılabilirliğine ve ancak onlarla ilişki kurması gerektiğine inanır” (DSM-5, 2013, s. 334) kriterlerini yansıtmaktadır. Fatma'nın ev işlerini ihmal etmesi, tarhana çorbasını özensizce hazırlaması ve yılanı zarar vermesi, narsisistik kibrin başkalarının beklentilerine ve sınırlarına yönelik alaycı ve küçümseyici tutumlarla dışa vurulduğunu göstermektedir. Narsisistik bireyler, emek vermeyi ve çaba göstermeyi kendilerine yakıştırmazlar; zira üstün olduklarına dair inançları, sıradan görevlerin onlar için küçük düşürücü olduğu algısını besler (Öncü, 2024: 49). Fatma'nın isteksiz ve özensiz çalışması, bu zihinsel örüntünün masalsi bir yansımasıdır. Aynı zamanda, narsisist bireylerin başkalarının sınırlarına ve ihtiyaçlarına kayıtsız kalma eğilimlerinin de bir ifadesidir. Yaşlı kadının Fatma'dan belirli sorumluluklar talep etmesi, sağlıklı sosyal ilişkilerde yer alan karşılıklılık ilkesini ve sınır koyma mekanizmalarını temsil etmektedir. Ancak Fatma'nın bu sınırları reddetmesi ve pasif-agresif biçimde sabotaj davranışları sergilemesi, narsisistik kişiliğin sosyal etkileşimlere verdiği zararların bir başka göstergesidir. Kernberg'in (2023, s. 274) belirttiği gibi, patolojik narsisizmde nesne ilişkileri sadistik bir bozulmaya uğrar; kişilerarası ilişkiler, derinlikli bağ kurmaktan çok sömürüye dayalı hale gelir. Fatma'nın hayvanlara ve doğaya gösterdiği ilgisizlik de bu sömürü odaklı nesne ilişkilerinin bir yansımasıdır. Masalda yılanı yönelik saldırganlık ve ardından gelen yılan sokması sahnesi, narsisistik saldırganlığın dönüp bireyi yaraladığına dair sembolik bir olaydır. Fatma'nın “Ben senin pis başını ellemem” şeklindeki söylemi ise DSM-5'te yer alan “Başkalarına saygısız davranır, kendini beğenmiş davranışlar ya da tutumlar sergiler” (DSM-5, 2013, s. 334) kriterinin bir yansımasıdır. Bu davranış narsisistik kişiliklerin

üstünlük iddialarını sürdürmek için aşağılama ve değersizleştirme savunmalarına nasıl başvurduklarının bir örneğidir.

9. Narsistik Kişiliğin Çöküşü ve Sağlıklı Kendiliğin Zaferi

Narsisistik kişilik yapılanması, bireyin kısa vadeli üstünlük fantezileri yaşamasına imkân sağlasa da uzun vadede gerçek başarının ve tatminin önünde ciddi bir engel oluşturur (Twenge ve Campbell, 2015, s. 74). Başlangıçta bireye özgüven ve motivasyon gibi görünebilecek narsisistik eğilimler, zamanla sağlıklı sosyal ilişkiler kuramama, derin bağlar geliştirememe ve duygusal yalnızlık gibi sorunlara yol açar. Yaşamın ilerleyen dönemlerinde narsisistik bireyler, kaçınılmaz olarak yaşlanma, yitim, yalnızlık ve fiziksel-zihinsel sınırlılıklar gibi insan varoluşunun temel gerçeklikleriyle yüzleşmek zorunda kalırlar. Büyükenmeci kendilik, bu sınırlılıklar karşısında kırılanlaşır ve çöker (Kernberg, 2023, s. 290). Oysa sağlıklı bir kendilik geliştiren bireyler, olgunlaşmış bir benlik duygusuyla hayatın geçici ve sınırlı doğasını kabul eder. Böylece hem içsel bütünlüklerini korur hem de gerçekçi hedefler peşinde ilerleyerek kalıcı başarı ve tatmin elde edebilirler (Kohut, 2022, s. 105).

Masalda bir gün yaşlı kadın, Ayşe'den kendisini hamama götürmesini ister. Ayşe hiç tereddüt etmeden kadının elinden tutarak onu hamama götürür. Orada yaşlı kadını özenle yıkar, saçlarını tarar. Tam bu esnada yaşlı kadın aniden Ayşe'yi havuza iter. Ayşe büyük bir şaşkınlık ve korkuyla "Ben sana ne yaptım ki?" diye sorar. Ancak sudan çıktığında güzelliğine güzellik katıldığını fark eder. Yaşlı kadın ona ipekten giysiler, altın kolyeler ve bilezikler verir. Ayrıca, heybeleri altın ve gümüşle dolu beyaz bir atla Ayşe'yi evine gönderir. Ayşe, mahallesine geldiğinde çevredeki hayvanlar ve çocuklar onu mutluluk içinde karşılar (Benek Kaya, 2023, s. 71). Öte yandan Fatma, yaşlı kadının hamam önerisini bambaşka bir heyecanla karşılar. "Bu kadından kurtulup güzelleşeceğim ve altınları toplayacağım" diye sevinir. Yola çıktıklarında yaşlı kadının ona dayanmak istemesine öfkeyle karşılık verir. Hamama vardıklarında kadını yıkamayı ve saçındaki bitleri ayıklamayı reddeder. Bu tavrı karşısında yaşlı kadın, Fatma'yi öfkeyle havuza iter. Fatma, suda daha da çirkinleşir; yılanın ısırıldığı yerden irinler akar. Yaşlı kadın onu uyuz bir eşeğe bindirerek köyüne yollar. Çocuklar ve hayvanlar onu görünce korkarak kaçar, annesi ise perişan kızını görünce hayal kırıklığına uğrar (Benek Kaya, 2023, s. 71).

Ayşe'nin havuza düşürülmesi, onun yaşamış olduğu zorluklar ve duygusal travmalar sonrasında kendilik bütünlüğünü yeniden inşa etme ve ruhsal olgunlaşma sürecine girişini sembolize eder. Su, "arı töz"dür; içine giren kişinin ruhsal bir temizlik, yeniden doğuş ve içsel dönüşüm yaşamasını sağlar (Bachelard, 2006, s. 161). Ayşe'nin havuzda suyun içinde kalması ve ardından daha güzelleşmiş bir şekilde sudan çıkması travmanın dönüştürücü gücünü, ruhsal arınmayı ve yeniden doğuşu metaforik olarak yansıtır. Bu sahne, bireyin yaşadığı sınavlar karşısında parçalanmak yerine, içsel kaynaklarını kullanarak güçlenmesi ve kendiliğini daha sağlam temeller üzerine kurabilmesi sürecine işaret eder. Ayşe'nin bu ruhsal dönüşümü, Kernberg'in (2023) tanımladığı "sağlıklı benlik gelişimiyle bütünleşmiş ideal ben" yapısına tam olarak karşılık gelir. Çünkü Ayşe, hayatındaki idealize edilen figürlerle ilişkilerini sadistik rekabet ya da kıskançlık temelinde

değil; empati, tevazu ve sevgi yoluyla kurmuştur. Bu özellikler, onu patolojik bir narsisistik yapılanmadan ayırarak olgun bir narsisistik gelişim çizgisine yöneltmiştir. Ayşe'nin beyaz bir ata bindirilmesi, üzerine ipek kıyafetler giydirilmesi ve altınlar ile gümüşlerle ödüllendirilmesi ise onun içsel gelişiminin ve sağlıklı kendilik yapılanmasının dış dünyadaki sembolik karşılığıdır. Beyaz at, doğruluğun, dürüstlüğün, iyiliğin ve yüceliğin (Küçükbasmacı, 2016, s. 224) sembolü olarak ruhsal yücelişi ve yaşam yolculuğunda ulaşılan olgunluk düzeyini temsil ederken ipek giysiler ve değerli madenler, yalnızca maddi başarıyı değil aynı zamanda içsel zenginliği ve ruhsal bütünlüğü de simgeler. Böylece Ayşe'nin yolculuğu, bireysel çaba ve içsel değerler temelinde kurulan sağlıklı bir kimliğin ödüllendirilişini görünür kılar. Ayşe'nin mahalleye dönüşünde çocuklar ve hayvanlar tarafından coşkuyla karşılanması ise onun sağlıklı kendilik yapısının ve empatik ilişkiler kurabilme kapasitesinin toplum tarafından kabulünü ve sevgiyle onurlandırılmasını simgeler.

Fatma'nın havuza düşürülmesi ve sudan çirkinleşmiş bir şekilde çıkması, narsisistik kişilik yapılanmasının doğal sonucu olan içsel çözülme ve benlik bütünlüğün yıkımını sembolize eder. Bu sahnede su, arındırıcı bir unsurdan çok bireyin içsel gerçekliğiyle yüzleşmesini sağlayan cezalandırıcı ve aynalayıcı bir öğeye evrilir. Bachelard'ın belirttiği gibi su, yalnızca arınmak isteyen için safır; kötüye ise kendinde olan özü yansıtır (2006, s. 161). Masaldaki bu sahne, tıpkı Narkissos gibi bireyin suda idealize ettiği benliğiyle yüzleşmesini ve bu yüzleşmeden sağ çıkamamasını temsil eder. Ayrıca bu sahne Kohut'un aşırı kırılabilir bir kendiliğin, destekleyici kendilik nesnesi deneyimlerinin yetersiz kalması sonucu narsisistik bütünlüğünü koruyamayarak çözüldüğü psikodinamik süreci hatırlatır (2022, s. 70-70). Kohut'a göre ayna aktarımı işlevinin başarısızlığa uğraması ya da süreklilik kaybı, bireyde, büyülenmeci kendiliğin çözülmesine ve bununla birlikte parçalanmış, dağılmış bir ruhsal organizasyon deneyimlenmesine yol açar. Fatma'nın havuzdaki dönüşümü de tam olarak bu süreci simgeler. Yüzeyle taşıdığı abartılı benlik imgesi suyun içinde eriyerek yerini içsel boşluk, dağıntı kimlik algısı ve çarpık benlik parçalanmalarına bırakır. Böylece Fatma'nın yaşadığı fiziksel ve ruhsal çöküş, yalnızca bireysel bir başarısızlık değil destekleyici eşduyudan ve sağlıklı aynalama deneyimlerinden mahrum kalmış narsisistik yapının kaçınılmaz bir sonucudur. Fatma'nın suyun içinden fiziksel olarak çirkinleşmiş, yaralı ve deformasyona uğramış şekilde çıkması, Kernberg'in (2023, s. 50) ilkel benlik imgeleriyle bölünmüş nesne temsillerinin etkisine yaptığı vurguyla da örtüşür. Sağlıklı bir iç yapı inşa edemeyen narsisistik birey, yaşam karşısında kırılabilir, savunmasız ve parçalanmış bir kimlik sergiler. Fatma'nın yaşadığı bu fiziksel değişim bu ruhsal yapısının dışa vurumudur. Masalın sonunda Fatma'nın bir uyuz eşeğe bindirilerek evine gönderilmesi, onun toplumdaki dışlanmasını ve aşağılanmasını sembolize eder. Beyaz atın temsil ettiği onurlu ruhsal ilerlemenin aksine uyuz eşek; olumsuz bir tip olarak aptallık, inatçılık ve düşük sosyal statü ile ilişkilendirilir (Akbulut, 2020, s. 25, 46). Fatma'nın mahallenin çocukları ve hayvanları tarafından dışlanması ise narsisistik kişiliklerin uzun vadede toplumsal kabulü kaybetmelerinin ve yalnızlığa mahkûm olmalarının alegorik bir ifadesidir.

Masalın sonunda verilen mesaj, iyiliğin ve kötülüğün er ya da geç karşılığını bulacağı yönündedir: “O günden sonra Fatma ile annesi her iyiliğin, her kötülüğün bir karşılığının olduğunu anlar ve Ayşe’yi bir daha üzmezler” (Benek Kaya, 2023, s. 71). Başlangıçta narsisistik savunmalar, üstünlük fantezileri ve sömürü eğilimleriyle hareket eden üvey anne ve Fatma, süreç içinde narsisistik yapılanmanın kaçınılmaz sonucu olan çöküş ve kayıp deneyimleriyle yüzleşmek zorunda kalırlar. Bu yüzleşme, onların gerçekliğe dönmesini ve kendi sınırlarının farkına varmalarını sağlar. Masalın bu kapanışı, yalnızca Ayşe’nin sağlıklı benlik gelişimiyle elde ettiği zaferi değil aynı zamanda narsisistik yapıların kırılmasını ve nihai başarısızlığını sembolik düzeyde görünür kılar. Böylece anlatı, iyilik ve kötülüğün bireysel ve toplumsal düzeyde karşılıksız kalmayacağını vurgulayarak ahlakî bir bütünlüğe ulaşır.

Sonuç

Masallar, kültürel değerleri aktarmanın ötesinde bireysel ve kolektif psikolojinin dinamiklerini sembolik düzlemde yansıtan metinlerdir. Psikanalitik açıdan bakıldığında, masalların bireylerin iç çatışmalarını, bilinçdışı arzularını ve savunma mekanizmalarını görünür kıldığı; narsisistik eğilimler ile sağlıklı kendilik gelişimi arasındaki gerilimleri işlediği gözlemlenir. *Ayşe ile Fatma* masalı, bu bağlamda narsisistik kişilik yapılanması ile olgun benlik gelişiminin karşıt dinamiklerini dramatik bir biçimde ortaya koyar. Fatma ve annesi; büyükenmecilik, benmerkezcilik, manipilasyon, sömürü ve kibir gibi narsisistik patolojinin temel özelliklerini sergilerken Ayşe; tevazu, empatik duyarlılık, yapıcı ilişkiler kurma becerisi ve sorumluluk bilinci gibi nitelikleriyle sağlıklı ve olgun bir kendiliğin temsilcisi olarak karşımıza çıkar. Yapılan incelemede, Fatma’nın, DSM-5’te tanımlanan narsisistik kişilik bozukluğuna ilişkin dokuz ölçütün tamamını karşıladığı Ayşe’nin ise bu ölçütlerin tam zıttı özellikler taşıdığı tespit edilmiştir. Masalın sonunda, narsisistik yapıların kaçınılmaz çöküşü ve olgunlaşmış benliğin zaferi; güzellik, zenginlik ve toplumsal kabul gibi sembolik ödüllere somutlaştırdığı görüşmüştür. Bu anlatı, gerçek başarının ve tatminin başkalarını sömürmekten veya üstünlük taslamaktan değil emek vermektan, empati kurmaktan ve içsel bütünlüğü koruyarak olgunlaşmaktan geçtiğine dair güçlü bir ahlakî mesaj taşır. Masal, narsisistik eğilimlerin kısa vadede kazanımlar sağlasa da uzun vadede yalnızlık, başarısızlık ve ruhsal çözülmeye yol açacağını buna karşın sağlıklı kendilik geliştiren bireylerin, yaşamının sınırları karşısında dengeli, üretken ve anlam dolu bir varoluş inşa edebileceğini vurgular.

Sonuç olarak *Ayşe ile Fatma* masalı, bireysel gelişimin yanı sıra sağlıklı toplumsal psikolojinin sürekliliğini destekleyen bir anlatı formu olarak önem taşır. Kişiyi narsisistik savunmalara yöneltmekten ziyade ilişkisel bütünlüğe, özveriye ve gerçekçi özdeğer algısına dayalı bir yaşam biçimini benimsemeye teşvik eder. Bu yönüyle masal, bireysel karakter gelişiminin yanında toplumun ruhsal sağlığını tehdit eden patolojik eğilimlerin dönüşümünü de hedefler. Kıssadan hisse geleneği içinde yer alan bu anlatı, narsisistik yapının yıkıcılığını görünür kılarken sağlıklı kendilik gelişimini toplumsal bellekte yüceltilen bir değer olarak sunar. Böylece masal, bireye yalnızca bir model sunmakla kalmaz aynı zamanda ahlakî, duygusal ve sosyal düzlemde bir yol haritası çizer. Bununla

birlikte, bu çalışmanın yalnızca tek bir masal metni üzerinden yürütülmüş olması, ulaşılan sonuçların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Masal ve narsisizm ilişkisini daha bütünlüklü biçimde değerlendirebilmek için, farklı kültürel bağlamlardan beslenen daha geniş bir masal bütüncesiyle karşılaştırmalı çözümlemelere yer verilmesi önemli bir ihtiyaç olarak görünmektedir.

Kaynaklar | References

- Akalın, H. Ş. vd. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akbulut, M. (2020). *Türk halk edebiyatında "eşek"* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Akça, S. (2017). Kohut'un Kendilik Nesnesi İhtiyaçları Bağlamında Kırılğan Narsisizmin İncelenmesi: Bir Vaka Örneği. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 1-13. <https://doi.org/10.31682/ayna.470729>.
- Akiş, A. D. ve Öztürk, E. (2021). Patolojik narsisizm: Duygusal istismar ve "gaslighting" perspektifinden kapsamlı Bir değerlendirme. *Artuklu İnsan Ve Toplum Bilim Dergisi*, 6(2), 1-31. <https://doi.org/10.46628/itbhssj.1013622>.
- Akyıldız Ercan, C. (2017). Söylencelerde ve masalarda elma sembolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 1043-1060.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal bozuklukların tanımsal ve sayımsal el kitabı (DSM-5) tanı ölçütleri başyuru el kitabı*. Köroğlu, E. (Çev.). Hekimler Yayın Birliği.
- Bachelard, G. (2006). *Su ve düşler maddenin imgelemi üzerine deneme*. Kunal, O. (Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Benek Kaya, A. (2023). *Gel zaman git zaman derleme masallar*. Akçağ Yayınları.
- Bettelheim, B. (2019). *Masalların büyüüsü: masalların işlenişi, önemi ve psikanalitik anlamları*. İnkılâp Kitapevi.
- Bolat Y. vd. (2016). Kavramsal açıdan narsisizm ve eğitimde narsistik kişilik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46), 482-492.
- Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2019). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Akçağ Yayınları.
- Demir, R. (2023). Anadolu masallarında kıskançlık olgusu ve cezaları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(11), 464-478.
- Dorson, M. R. (2011). *Günümüz folklor kuramları*. Geleneksel Yayınları.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi derleme ve inceleme yöntemleri*. Geleneksel Yayınları.
- Erhat, A. (1989). *Mitoloji sözlüğü*. Remzi Kitapevi.
- Ersoy, N. (2000). *Semboller ve yorumları*. Dönence Yayınları.
- Freud, A. (2000). *Çocuklukta normallik ve patoloji*. Babaoğlu, A. N. (Çev.). Metis Yayınları.
- Freud, S. (2012a). *Narsizm üzerine ve schreber vakası*. Büyükkal, B. ve Tura, S. N. (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (2012b). *Cinsiyet üzerine*. Öneş, A. (Çev.). Say Yayınları.

- Fromm, E. (1985). *Sevme sanatı*. Gündüz, I. (Çev.). Say Yayınları.
- Geçtan, E. (1994). *İnsan olmak*. Remzi Kitapevi.
- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Remzi Kitapevi.
- Gezgin, İ. (2007). *Masalların şifresi*. Sel Yayıncılık.
- Hotchkiss, S. (2003). *Narsistik bir dünyada hayatta kalma rehberi*. Pekiner, A. B. (Çev.). Kural dışı Yayıncılık.
- Jung, C. G. (2021). *Dört arketip*. Metis Yayınları.
- Kaval, Y. (2024). Nardaniye Hanım Masalında Narsistik Karakter Analizi. *Folklor/Edebiyat*, 30(119), 689-708. <https://doi.org/10.22559/folklor.2672>
- Kernberg, O. (2023). *Sınır durumlar ve patolojik narsizm*. Atakay, M. (Çev.). Metis Yayınları.
- Kohut, H. (2022). *Kendiliğin çözümlenmesi*. Atbaşoğlu vd. (Çev.). Metis Yayınları.
- Korucu, A. A. (2019). Freudyen ve Jungiyen yaklaşımlarla anne olgusu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 133-143.
- Küçükbasmacı, G. (2016). Türk mitolojisinde at. F. A. Turan ve M. Ozan (Ed.), *Türk Mitolojisine Giriş* içinde (s. 207-225). Gazi Kitapevi.
- Öncü, Ş. (2024). *Hepimiz narsistiz kırgınlar, küskünger, kindarlar, övüngenler*. Destek Yayınları.
- Özdemir, S. D. (2019). *Türk halk anlatılarında dev motifi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parmaksız, A. (2023). *Freud bana masal anlatsa*. Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Sarı, A. ve Ercan, C. A. (2008). *Masalların psikanalizi*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Schmidt, A. (2019). Kernberg ve Kohut'un Narsistik Kişilik Bozukluğu Kuramlarının Karşılaştırması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 137-141.
- Twenge, J. M. ve Champbell (2015). *Asrın vebası narsizm illeti*. Korkmaz, Ö. (Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Yökrükân, T. (2000). *Yunan mitolojisinde aşk*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.